

Дараган В.В.,

д-р юрид. наук, доцент, професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та спеціальної техніки ДДУВС

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЕТАПУ ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИННИХ НАМІРІВ ОСОБИ ЩОДО НАДАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ ПРАЦІВНИКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Небезпека отримання та надання неправомірної вигоди як складової корупції полягає у викривленні державним апаратом соціально-економічної політики країни, що призводить до неможливості реалізовувати певну діяльність чесним громадянам і водночас сприяє масовому залученню до неї представників злочинного світу [1, с. 88].

Незважаючи на те, що за результатами прозорого конкурсу набрано новий склад працівників Національної поліції, орієнтованих на нетерпимість до проявів корупції, значна кількість таких осіб слабо орієнтується у питанні як діяти у разі отримання пропозиції надання їм неправомірної вигоди. Більш гостро це питання постає у випадку, коли такі дії мусять документувати працівники оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції, які не мають відповідного досвіду, адже їх некомпетентність може негативно вплинути на результати розслідування таких фактів.

Враховуючи викладене, на сьогодні важливим питанням залишається розроблення дієвих алгоритмів дій працівників оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції у разі надходження інформації про наміри надання неправомірної вигоди працівнику Національної поліції.

Аналіз наукової літератури та практики діяльності оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції показав, що процес документування надання неправомірної вигоди працівнику Національної поліції умовно поділяється на декілька етапів, зокрема: етап надходження інформації; підготовчий етап; етап документування злочинних намірів; етап закріплення доказової бази.

Спробуємо розкрити особливості здійснення підготовчого етапу документування надання неправомірної вигоди працівнику Національної поліції.

Документування злочинних намірів особи на надання неправомірної вигоди службовій особі Національної поліції здійснюється шляхом проведення комплексу слідчих (розшукових) дій. Важливе значення при цьому відіграють негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НСРД), контроль за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту та обшук.

Контроль за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту проводиться, як правило, у два етапи.

У процесі першого етапу проведення контролю за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту працівник Національної поліції, якому пропонують неправомірну вигоду, діє відповідно до попереднього інструктажу. Важливим питанням при цьому є вилучення та отримання відповідної доказової інформації.

Що стосується другого етапу проведення контролю за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту, то тут важливим є питання конспірації дій, а також розстановки залучених осіб відповідно до поставлених задач, зокрема перекриття оперативними працівниками можливих шляхів відходу.

Слідчому, як керівнику слідчо-оперативної групи (далі – СОГ), слід пам'ятати, що СОГ входить до кабінету працівника Національної поліції, якому пропонують неправомірну вигоду, одразу після передачі предмета неправомірної вигоди.

Прибувши на місце, оперативний працівник вказує фігуранту на те, щоб він залишався на місці та нічого не чіпав. Після цього слідчий повідомляє фігуранту про проведення слідчих (розшукових) дій.

При цьому слідчий повинен представитися та оголосити, які саме слідчі (розшукові) дії (далі – СРД) проводяться. Та пропонує представитися усім учасникам СРД та фігуранту.

Після цього слідчому необхідно встановити мету перебування фігуранта у кабінеті працівника Національної поліції, якому було надано неправомірну вигоду. Та повідомити фігуранту про те, що до завершення СРД він не має права користуватися засобами зв'язку.

Потім слідчий повідомляє присутнім, що ним на підставі ухвали слідчого судді буде проведено обшук працівника Національної поліції. Та надає для ознайомлення відповідну ухвалу працівнику Національної поліції, якому було надано неправомірну вигоду. При цьому слідчому слід пам'ятати, що, відповідно до положень ст. 236 КПК України, незалежно від стадії цієї слідчої дії слідчий або інша службова особа, яка бере участь у проведенні обшуку, зобов'язані допустити на місце його проведення захисника чи адвоката, повноваження якого підтверджуються:

- 1) свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю;
- 2) ордером, договором із захисником або дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги [2].

Після цього слідчому необхідно звернути увагу, що слідча дія проводиться за участі двох понять, яким попередньо роз'яснено їх права та обов'язки, а саме про те, що поняті повинні бути присутніми під час проведення усіх дій, що проводяться в межах слідчої дії та після її завершення зобов'язані своїми підписами зафіксувати відповідність відомостей, внесених до протоколу, фактично здійсненим діям. Також слід наголосити, що учасники слідчої дії мають право робити будь-які зауваження, які підлягають обов'язковому внесенню до протоколу.

Після цього працівник оперативного підрозділу приступає до проведення обшуку. Слідчий тим часом складає протокол обшуку. Зазначений обшук не передбачає використання окремих тактичних прийомів, оскільки учасникам обшуку відомо, де знаходиться предмет неправомірної вигоди, його лише необхідно вилучити.

Після вилучення предмета неправомірної вигоди, оперативний працівник звертає увагу присутніх на індивідуальні ознаки такого предмета. Зокрема, якщо предметом неправомірної вигоди були грошові кошти, звертається увага на їх номінали, назву валюти, серію, номер та рік випуску кожної купюри. Усі вказані відомості вносяться до протоколу обшуку. Якщо предмет неправомірної вигоди знаходився у пакуванні, воно також описується. Предмет неправомірної вигоди та його пакування вилучаються та поміщаються у спецпакети або поліетиленові пакети, які опечатуються та скріплюються підписами понятих та присутніх.

Після проведення обшуку слідчому необхідно ознайомити присутніх зі змістом протоколу та запропонувати учасникам слідчої дії поставити у ньому свої підписи. У разі, якщо фігурант відмовиться ставити свій підпис у протоколі та/або конвертах, про це робиться відповідний запис у протоколі, який засвідчується підписами понятих.

Також слід врахувати те, що запис, здійснений за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів під час проведення слідчим обшуку, є невід'ємним додатком до протоколу. Дії та обставини проведення обшуку, не зафіксовані у записі, не можуть бути внесені до протоколу обшуку та використані як доказ у кримінальному провадженні [2].

Крім того, слідчому необхідно пам'ятати, що у разі тимчасового вилучення майна під час обшуку, здійснюваних на підставі ухвали слідчого судді, передбаченої статтею 235 КПК України, клопотання про арешт такого майна повинно бути подано слідчим протягом 48 годин після вилучення майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, в якій його було вилучено.

Важливим моментом проведення вказаного етапу документування є затримання фігуранта. Таке затримання, у разі можливості, необхідно проводити після завершення СРД, оскільки це дозволить не включати до загального часу затримання час, витрачений на проведення СРД (у разі, якщо таке затримання відбудеться одразу після прибуття СОГ, відлік часу затримання розпочнеться до проведення СРД).

Під час затримання слідчий повинен повідомити фігуранту за підозрою у вчиненні якого злочину його затримано, а саме злочину, передбаченого ст. 369 Кримінального кодексу України. Також слідчий повинен вручити фігуранту пам'ятку про його процесуальні права та обов'язки у якості підозрюваного, повідомити про право скористатися правовою допомогою адвоката, а також право відмовитися від давання будь-яких пояснень до зустрічі з адвокатом.

1. Жовтан П. В. Документування як засіб забезпечення оперативними підрозділами доказування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2014. № 4. С. 87-93.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10. №11-12. №13. Ст.88.

Діхтяренко А.Г.
курсант 3 курсу ФПФПКП ДДУВС;
Науковий керівник: Волков Ю.М. –
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки ДДУВС

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ТА ВИШКОЛУ КАДРІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальність даної теми полягає в тому, що з кожним роком зростають вимоги до працівників поліції, до їхніх знань та професійних обов'язків. Тому з кожним роком переглядаються питання навчання працівників Національної поліції України та їхній результат.

Згідно з Концепцією розвитку сектора безпеки і оборони України реформування системи відбору на службу та професійної підготовки працівників Національної поліції України повинно стати невід'ємною складовою її перетворення на правоохоронне відомство європейського зразка, основною метою якого є служіння українському суспільству шляхом надання поліцейських послуг. У зв'язку із цим заслуговує на увагу бачення експертів Національної академії внутрішніх справ (м. Київ) щодо розбудови вітчизняної системи підготовки кадрів для Національної поліції України. На їхню думку, у трирівневій системі професійної відомчої освіти, що повністю узгоджується із Законом України «Про Національну поліцію», має бути враховано:

- принцип стабільності й послідовності кадровому забезпеченню поліції;
- поступове нарощування та ускладнення знань, умінь, навичок у міру просування по службі та необхідності реагування на мінливі умови службової діяльності;
- всі види професійної освіти, включаючи підготовку, спеціалізацію та підвищення кваліфікації, мають бути взаємопов'язані з практичним навчанням [1].

Як свідчить практика, цивільні ВНЗ об'єктивно не володіють особливостями підготовки спеціалізованих кадрів поліції, їх освітні програми не враховують специфіку поліцейської служби та не передбачають вивчення цілої низки необхідних для майбутнього правоохоронця дисциплін, зокрема, адміністративної поліцейської діяльності, забезпечення публічного порядку й безпе-